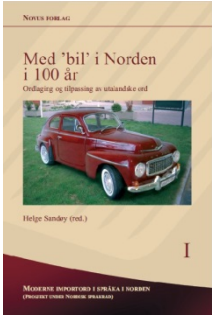

Moderne importord i språka i Norden

Titel:	Nordiske språkhaldningar <i>Presentasjon av ei meiningsmåling</i>	
Forfatter:	Lars S. Vikør	
Kilde:	Moderne importord i språka i Norden I. Med 'bil' i Norden i 100 år. Ordlagning og tilpassing av utalandske ord, 2003, s. 42-51	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/min/issue/archive	

© Novus forlag 2003

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Nordiske språkhaldningar

Presentasjon av ei meiningsmåling

Lars S. Vikør

Oslo

Denne meiningsmålinga er ein del av det store prosjektet ”Moderne importord i språka i Norden” (beskrive i Sandøy 2002). Prosjektet er delt i mange delprosjekt, og eitt av dei største delprosjekta er ei haldningsundersøking som blir utført gjennom på den eine sida denne meiningsmålinga, på den andre sida ein serie djupintervju kring dei problemstillingane prosjektet omfattar. Eg har teke på meg ein samordnarfunksjon når det gjeld meiningsmålinga, og skal her berre ta for meg den.

Meininga med målinga er altså å sjå kva bilete ein får av språkhaldningane i dei nordiske landa gjennom den tradisjonelle kvantitative metoden. Eg skal først heilt kort referere tekniske fakta om undersøkinga, dernest gå inn på spørsmålstillingane, som er det mest interessante på dette stadiet, før vi har komme skikkeleg i gang med analysen av svara. I siste del av artikkelen skal eg referere nokre førebelse resultat som smakebitar, men elles konsentrere meg om sjølve problemstillingane vi vil finne ut noko om.

Undersøkinga er gjennomført i dei landa som deltek i importordprosjektet, dvs. Noreg, Sverige, Danmark, Finland, Island og Færøyane. For Finland er det gjennomført separate målingar for den finsktalande og den svensktalande befolkninga, det vil seie at vi har sju målingar totalt. Meiningsmålingsfirmaet Opinion i Noreg har stått for koordineringa og gjennomføringa i samarbeid med Hermelin Research i Danmark, Sverige og Finland, Gallup Institute på Island, og Fynd i samarbeid med Fróðskaparsetur Føroya på Færøyane. Målingane er gjennomførte på same måten i alle landa, nemleg som telefonintervju, i dei fleste landa som ein såkalla omnibus, der spørsmål om mange emne frå mange oppdragsgjevarar inngår (berre færøyingane og finlandssvenskane vart oppringde særskilt berre for desse språkeksempla). Antalet intervju var om lag 1000 i dei største landa, Danmark, Noreg, Sverige og det finsktalande Finland, 800 på Island, og rundt 500 på Færøyane og Svensk-Finland.

Statistikktekniske forhold utover dette går eg ikkje meir inn på her. Resultata er komne i tabellar frå alle landa, og der er svarprosentane, ved sida av at dei sjølvsagt er gitt separat for kvart spørsmål, også kopla delvis mellom dei ulike spørsmåla innbyrdes, delvis med bakgrunnsvariablar som kjønn og alder, utdanning og inntektsnivå, region eller landsdel, storleik på hushaldet, og forhold til datateknologi og internett – i den norske undersøkinga også bl.a. politisk parti. Intervjua vart gjorde i februar og mars 2002.

Meir interessant enn dette er sjølvsagt innhaldet i målinga, altså sjølve spørsmåla. Dei viste seg også å vere ganske kompliserte å forme ut. Vi ville ikkje berre måle haldningar til importord, i praksis engelske importord, men også kople dette med haldningar til engelsk allment, til språk allment, og til visse generelle samfunnsmessige verdiar og grunnhaldningar. Det vanskelege var å finne spørsmål som kunne passere og vere noko-

lunde jamførbare i alle landa. Vi drøfta spørsmålsstillinga på eit møte i nettverket, men drøftinga heldt fram på e-post ei god stund før Helge Sandøy som øvste ansvarlege for heile prosjektet til slutt samla trådane og i samarbeid med dei andre medlemmene i prosjektstyret og med meiningsmålingsinstituttet kom fram til den endelege formuleringa.

Spørsmåla

Vi stilte desse spørsmåla (her i norsk utforming; det første spørsmålet vart sjølvsgatt berre stilt i Noreg):

- 1) Når du skal skrive i private sammenhenger, benytter du da som regel nynorsk, som regel bokmål/riksmål eller begge omtrent like mye?
- 2) Hvor mange ganger tror du at du har snakket, lest eller skrevet engelsk i løpet av den siste uken? *Svaralternativ*: Ikke i det hele tatt, En gang, 2-4 ganger, Omtrent hver dag, Mange ganger daglig, Ikke sikker
- 3) I hvilke sammenhenger har du lest, skrevet eller snakket engelsk i løpet av den siste uken? *Svaralternativ*: Skrevet engelsk på arbeid/skole eller i studier, Snakket engelsk på arbeid/skole eller i studier, Lest bøker eller artikler på engelsk, Skrevet engelsk på fritiden, Snakket med engelsktalende på fritiden
- 4) a) *Påstand*: Det brukes altfor mange engelske ord i norsk i dag. Er du: Helt enig (osv.)
b) *Påstand*: Det bør lages nye norske ord som erstatter de engelske ordene vi får inn i språket. Er du: Helt enig (osv.)
- 5) a) Hvilket ord foretrekker du å bruke av 'mail' og 'e-post'?
b) Hvilket ord foretrekker du å bruke av 'bodyguard' og 'livvakt'?
c) Hvilket ord foretrekker du å bruke av 'design' og 'formgivning'?
- 6) Hvor enig eller uenig er du i følgende påstand: Det hadde vært best om alle i verden hadde engelsk som morsmål?
- 7) Ansatte i radio og fjernsyn følger ikke alltid de samme normene for språkbruk. Hva synes du om at de bruker sitt vanlige dagligspråk i stedet for standardspråk (dvs. bokmål eller nynorsk) i sendingene? Er du: svært positiv (osv.)
- 8) I en del norske bedrifter er engelsk blitt arbeidsspråket. Hva er din holdning til dette, er du positiv eller negativ?
- 9) Hva mener du er det viktigste i samfunnet vårt av de to følgende idealene: Solidaritet eller individuell frihet?

Spørsmåla frå 2) til 9) var felles for alle landa, og finst altså i sju språkversjonar (også Sverige og Svensk-Finland hadde litt ulike versjonar).

Spørsmål 2 lydde altså: "Hvor mange ganger tror du at du har snakket, lest eller skrevet engelsk i løpet av den siste uken?" Dette er eit greitt utgangspunkt sidan det viser kva slags forhold respondenten har til engelsk i dagleglivet, eit forhold ein må gå ut frå påverkar haldningane til fleire av dei følgjande spørsmåla. Spørsmålet blir presisert med eit nytt spørsmål til dei som ikkje svarer "Ikke i det hele tatt" – nemleg: "I hvilke sammenhenger har du lest, skrevet eller snakket engelsk i løpet av den siste uken?" Svaralternativa her viser i kor stor grad respondenten har eit profesjonelt vs. eit personleg forhold til engelsk.

Deretter kjem så haldningane inn. I neste spørsmål skal respondenten ta stilling til to påstandar: ”Det brukes altfor mange engelske ord i norsk i dag”, og: ”Det bør lages nye norske ord som erstatter de engelske ordene vi får inn i språket”. Dette går altså på den generelle haldninga til importord. Vi kan likevel lure på om svara blir heilt jamførbare. Den islandske politikken har ført til at bruken av engelske ord, i alle fall i skrift, og langt på veg truleg òg i tale, er langt mindre enn i dei andre landa. Kanskje ein purist kan ha den oppfatninga at språkrøkta verker så bra at han kan svare ”usamd” på spørsmålet om det blir brukt altfor mange engelske ord på islandsk. Men vi veit at mange islendingar er svært bekymra over det språklege ”forfallet” – også der, slik at det slett ikkje er slik at alle islendingar ser på språkrøktspolitikken i landet som vellykka.

Dette spørsmålet krev ei presisering: Kva seier folk når dei blir stilte overfor konkrete enkeltord? Meininga var å finne tre ordpar der både det engelske og det innanlandske ordet var i rimeleg allmenn bruk i alle landa, slik at respondentane hadde eit reelt val mellom dei to. Dessutan var det meininga at valørane og bruksstatusen til dei ulike orda skulle vere om lag den same i alle landa. Dette viste seg å vere svært vanskeleg (Sjå Sandøy 2002:88-89). Ei rekkje framlegg til ordpar vart prøvde, men alle, faktisk, hadde ulik status, slik at det engelske ordet i nokre land var nærmast ubrukeleg, mens det i andre land var nesten heilt sjølvsgagt. Det mest vellykka vi fann, var paret (*e-mail* og *e-post* (finsk *sähköposti*, islandsk *tölvupóstur*, færøysk *teldubræv/-postur*), der begge orda i alle landa var ganske vanleg brukte, og ingen av dei var sterkt markerte som sære og spesielle i vanlege språkbrukarar sine auge. Det var naturleg å setje dette ordparet først. Dei to andre vi fann fram til, var *bodyguard* og *livvakt* (finsk *turvamies*, islandsk *lífvörður*, færøysk *lívverji*), og *design* og *formgjeving* (finsk *muotoilu*, islandsk *hönnun*, færøysk *sníðskap*). Her må vi nok snakke om sterk markering, men i alle fall i dei sentralskandinaviske språka skulle markeringa vere nokolunde lik, slik at *bodyguard* ville vere meir markert enn *livvakt* og omvendt med *design* og *formgjeving*.

Så gjekk vi igjen over til det generelle nivået og las opp enda ein påstand, no ikkje om engelsk påverknad på nasjonalspråket, men om engelskens stilling i det heile. Vi spurde om synet på påstanden: ”Det hadde vært best om alle i verden hadde engelsk som morsmål?” Vi meinte vel da å måle forholdet mellom ei reint instrumentalistisk haldning til språket og ei meir psykologisk eller identitetsbevisst haldning. Spørsmål 8 går inn på det same, nemleg: ”I en del norske bedrifter er engelsk blitt arbeidsspråket. Hva er din holdning til dette, er du positiv eller negativ?”

Imellom desse to spørsmåla har vi plassert eit spørsmål som måler ein annan type språkhaldningar, nemleg til dei interne korrektheitsidealane innanfor eins eige språk, m.a.o. kva folk meinte om bruken av dialekt i offisielle samanhengar. Vi valde etermedia som arena, sidan alle truleg har eit forhold til dei. Dette spørsmålet viste seg å vere det vanskelegaste av alle å forme ut. (Sjå meir om dette i Sandøy 2002:89-93.) Initiativet kom frå norsk side, og for oss var det naturleg å bruke ”dialekt”. Men både danskane og islendingane protesterte: For begge var dialektbegrepet ubrukeleg i denne samanhengen. Vi prøvde deretter med andre variantar: ”eit personleg talemål”, ”uformelt talespråk”, ”regionalt språk”, ”lokalfarga språk”. Men anten kom ein for nær dialektbegrepet (ved ”regionalt” og ”lokalfarga”), eller så vart det for allment: ”personleg” og ”uformelt” treng ikkje å bety eit språk som bryt med dei offisielle korrektheitsnormene – så respondentane ville neppe skjønne kva vi var ute etter. Problemet var at mens det i somme land, særleg Noreg, er heilt vanleg å bruke dialekt og semidialekt i etermedia, er normkravet sterkare i

dei andre landa, og dermed måtte ein der rekne med at spørsmålet måtte verke nokså på sida, eller som å slå inn opne dører. I Noreg får vi stadig lesarinnlegg i avisene som viser sterkt kjensleladde standpunkt, på begge sider, til dette, mens standardiseringskravet hos andre vil reknast som noko sjølvsagt. Dette er i alle fall ein solid hypotese.

Vi enda med å akseptere ei nokså vag formulering, men presiserte ved å markere også motsetninga til det vi spurde om. På norsk skreiv vi såleis: ”Tilsatte i radio og fjernsyn følger ikke alltid de samme normene for språkbruk. Hva synes du om at de bruker sitt vanlige dagligspråk i stedet for standardspråk (dvs. bokmål eller nynorsk) i sendingene?” På dansk vart det ”almindeligt dagligsprog i stedet for rigsdansk”, på svensk ”sitt vanliga talspråk i stället för rikssvenska”, og på finlandssvensk nesten det same, bortsett frå at det her måtte heite ”högsvenska” i staden for ”rikssvenska”. På islandsk vart det meir innfløkt: ”sitt venjulega daglega mál óháð því hvað telst opinberlega viðurkennd málnotkun”, og på færøysk ”sitt vanliga gerandismál í staðin fyri ein alment ásettan norm”.

Det aller siste spørsmålet var meint å måle meir allmenne samfunnsmessige haldningar, med tanke på at dei kanskje ville vise interessante samanhengar med haldningar på dei andre punkta. Det var vel på norsk side ideen kom opp om å inkludere eit slikt spørsmål, for i Noreg er det tradisjon for at partipolitikk og språkpolitikk er vovne saman, om enn langt mindre i dag enn tidlegare. Eit framlegg om å kople partival med svara på språkhaldningsspørsmåla vart avvist av dei ikkje-norske deltakarane, som mangla all tru på nokon samanheng her. Eit framlegg om å trekkje inn haldning til EU vart heller ikkje følgt opp, både fordi haldninga til EU nødvendigvis er sterkt påverka av dei ulike forhold dei ymse landa har til EU, med tre medlemsland og tre utanforland, og fordi felles haldning til EU kan dekkje over svært ulike samfunnssyn, anten det er snakk om positiv eller negativ haldning. Vi enda med dette heilt generelle spørsmålet: ”Hva mener du er det viktigste i samfunnet vårt av de to følgende idealene: Solidaritet eller individuell frihet?”

Heller ikkje dette var alle fornøgde med, for dei meinte at mange ville nekte å svare på dette som eit anten-eller-spørsmål. Men vi vart likevel ståande ved det. (Eg drøftar ikkje resultatata på dette nedanfor sidan det ikkje gjeld språk, men fører opp svarprosentane i ein tabell på s. 50, så kan lesaren reflektere over dei sjølv.)

Svara

Vi har fått eit omfattande svarmateriale, der svara er koplade med kvarandre innbyrdes, delvis med ei rekkje faste variablar av typen kjønn, alder, utdanning, regional tilknytning, forhold til datateknologi osv. Alt dette vil bli lagt fram i ein omfattande rapport, som truleg vil ligge føre i 2004. Delrapportar om resultatata vil likevel bli gjort tilgjengelege før det. Det eg gir her, er ein smakebit; eg ser på dei samla frekvenstala for dei ulike landa på dei ulike spørsmåla, utan å gå inn på interne svarfordelingar i kvart einskilt land.

Først om folks forhold til engelsk i dagleglivet: På spørsmål 2 viser det seg at islendingane er det folket som utan samanlikning er mest eksponert for engelsk: Berre 25 % har ikkje brukt engelsk ”den siste uken”, mot 55 % ved det andre ytterpunktet, som er Færøyanane (!), med finlandssvenskane like bak (53 %). Dei andre klumpar seg rundt 40 % (Sverige 38), og opp til 46 (Finsk-Finland). Dei som *har* brukt engelsk, og såleis også svarer på spørsmål 3, viser nokolunde same mønster: Av islendingane har 57 % lese bøker eller artiklar på engelsk, og igjen er færøyingane det andre ytterpunktet med 40 %. Dei andre ligg

ikkje langt under islandsk nivå; finnane og finlandssvenskane slår jamvel islendingane med resp. 58 og 59 %. I alle landa er dette den mest vanlege måten å bruke engelsk på, men det må sjølvsagt sjåast i samanheng med respondentutval og med forholdet til lesevanar generelt. Den mest eksklusive måten å bruke engelsk på, er å skrive språket på fritida, og her er ikkje islendingane betre enn andre: 23 % av dei har gjort det, mot 26 % av finlendingane (i begge språkgruppene) og 21 % av svenskane (litt færre danskar og nordmenn, og her òg færrest færøyingar med 16 %.) Færøyingane og finlandssvenskane skil seg ut ved at enda færre snakkar med engelsktalande på fritida enn dei som skriv det, resp. 11 % og 22 %.

Spm. 2) Hvor mange ganger tror du at du har snakket, lest eller skrevet engelsk i løpet av den siste uken?

	Aldri	Sjeldan	Ofte
Island	25	25	60
Sverige	38	33	29
Danmark	44	28	28
Finland	46	27	27
Noreg	41	33	25
Svensk-Finland	53	25	22
Færøyane	55	25	19

Spm. 3) I hvilke sammenhenger har du lest, skrevet eller snakket engelsk i løpet av den siste uken?

	Lese	Skrive ft	Snakka ft	Skrive a/s	Snakka a/s
Svensk-Finland	59	26	22	37	34
Finland	58	26	31	37	39
Island	57	23	31	44	51
Noreg	55	19	25	33	38
Danmark	52	18	25	41	48
Sverige	47	21	24	37	41
Færøyane	40	16	11	30	37

ft = fritid; a/s = arbeid, skole, studiar

Desse tala kan eg ikkje forklare her og no; funna må sjåast i samanheng med ein samfunnsanalyse av dei to språksamfunna.

Så til haldningsspørsmåla, kjernen i undersøkinga.

”Det brukes altfor mange engelske ord i norsk i dag.” Dette meiner 62 % av nordmennene (kombinasjon av ”helt enig” og ”nokså enig” – slik reknar eg også heretter.) 23 %

Spm. 4a) Det brukes altfor mange engelske ord i dag.

	Einig	Ueinig
Noreg	62	23
Island	60	32
Sverige	54	32
Finland	54	34
Svensk-Finland	46	38
Færøyane	45	42
Danmark	41	44

er ueinige (”helt” eller ”nokså”), mens 16 % ikkje tek standpunkt. Men når vi så spør om det bør lagast nye norske ord som erstattar dei engelske orda vi får inn i språket, er færre villige til det: 53 %, mens 35 % er usamde.

Her kunne ein vente store skilnader mellom landa, og visse skilnader finn vi òg. Om vi held oss til det første spørsmålet, så er likevel Noreg mest puristisk. Island følgjer hakk i hæl med 61 % samde og heile 32 % usamde. Her kan vi trekkje inn det momentet eg alt nemnde, at islendingane kanskje meiner at deira ordreinskingspolitikk er vellykka (men det finst altså mange islendingar som ikkje meiner det). Deretter følgjer Sverige (54 % samde, 32 % usamde) og Finsk-Finland (54 % samde og 34 % usamde), så Svensk-Finland (46 % samde, 38 % usamde), Færøyane (45 % samde, 42 % usamde) og sist Danmark (41 % samde, 44 % usamde – altså det einaste landet med fleirtal mot påstanden). Det stadfestar delvis aningane våre, men Færøyane får vel ei uventa liberal plassering.

Spm. 4b) Det bør lages nye norske ord som erstatter de engelske ordene vi får inn i språket:

	Einig	Ueinig
Færøyane	67	18
Island	63	23
Noreg	53	35
Svensk-Finland	52	33
Finland	47	41
Sverige	43	39
Danmark	33	57

Vel så interessant er det neste spørsmålet, det om å lage nye ord, for her har Island og Færøyane ein konkret politikk dei kjenner i praksis å ta stilling til, dei andre i langt mindre grad. Her finn vi Island på andre plass med 63 % for og 23 % imot. På topp finn vi Færøyane (67 % for, 18 % mot) – interessant når vi tenkjer på at spenningane kring slike spørsmål er større på Færøyane enn på Island. Så kjem Noreg som nr. 3 (53 % for, 35 mot), Svensk-Finland (52 % for, 33 mot), Finsk-Finland (47 for, 41 mot), Sverige (43 for, 39 mot) og til sist

Spm. 5a) Hvilket ord foretrekker du å bruke av 'mail' og 'e-post'?

	e-post	(e-)mail
Finland	71	19
Færøyane	58	28
Noreg	50	33
Island	46	42
Svensk-Finland	44	33
Sverige	35	51
Danmark	10	81

Danmark (33 for, 57 mot – også her det einaste folket med fleirtal mot, og attpåtil eit kraftig fleirtal). Dette gir vel eit bilete som ligg ganske nær det ein kunne vente på førehand.

Så har vi dei tre ordpara. Her er sprika mellom landa ganske store, og det er vel ikkje så underleg, for språka er forskjellige. Ein kan merke seg at *e-post* dominerer i dei fleste landa (såleis med 50 mot 33 % i Noreg), men (*e-mail*) er det allment aksepterte i dansk

Spm. 5b) Hvilket ord foretrekker du å bruke av 'bodyguard' og 'livvakt'?

	Livvakt	Bodyguard
Island	93	3
Noreg	88	6
Sverige	88	7
Finland	87	7
Svensk-Finland	86	5
Færøyane	82	11
Danmark	43	43

(81 mot 10 %), og mest brukt også i Sverige (51 mot 35 %). Her er Island påfallande: (*é-meil*) er faktisk nesten like vanleg som *tölvupóstur*, som er det islandske ordet (med 42 mot 46 %). Det kan få oss til å lure på om den islandske purismen hos folk flest kanskje likevel meir er eit spørsmål om prinsipp og ideologi enn om språkleg praksis.

Når det gjeld *bodyguard* og *livvakt*, er det klart at *livvakt* er det vanlege ordet i alle språka (over 80 % alle stader), med reservasjon for Danmark, der stillinga er 43 – 43. Det er ikkje noko avløyсарord, men eit etablert ord, og *bodyguard* har ikkje komme inn – dansk altså unnateke (høgaste skåre elles er 11 % på Færøyane). Vi har fått oppgitt at *bodyguard* i dansk ofte blir brukt ironisk, men da er det rart at ordet skårar så høgt at det ligg likt med *livvakt*. Frå Island har vi fått oppgitt at dei to orda *lífvörður* og *bodyguard* har noko ulik tyding, slik at *bodyguard* mest blir brukt overført, men det verkar som nesten alle islendingar oppfatar det som fremmendt.

Spm. 5c) Hvilket ord foretrekker du å bruke av 'design' og 'formgiving'?

	Design	Formgiving
Danmark	79	12
Færøyane	62	32
Sverige	59	28
Noreg	59	30
Svensk-Finland	48	30
Finland	27	59
Island	3	93

Med *design* og *formgiving* er forholdet annleis. I alle fall i norsk er *formgiving* eit avløyssarord for *design*, og i undersøkinga får det 30 % mens *design* får 59. Etter mi oppfatning er *formgiving* meir sjeldsynt i praksis enn talet 30 % skulle tyde på. No er vel sjølve omgrepet "design/formgjeving" mest aktuelt for fagfolk (og i reklame), og kanskje andre folk gir opp *formgiving* utan at dei nødvendigvis bruker det så mye. Det bør likevel noterast at *formgiving* har vore nytta som namn på eit skolefag i Noreg, og det kan vere grunnen til at forholdsvis mange gir det opp. Men det er likevel ikkje rart at *design* dominerer over *formgiving* i dei fleste landa (79 mot 12 % i Danmark, 59 mot 28 i Sverige, 48 mot 30 i Svensk-Finland). Når det gjeld finsk og islandsk, er dei innanlandske avløyssarorda heilt andre, og er tydelegvis godtekne som etablerte ord i språka (heile 93 %

Spm. 6) Hvor enig eller uenig er du i følgende påstand: Det hadde vært best om alle i verden hadde engelsk som morsmål?

	Einig	Ueinig
Sverige	29	62
Danmark	22	71
Noreg	19	72
Island	19	73
Svensk-Finland	17	74
Færøyane	13	80
Finland	11	84

vil ha *hönnun* på Island, og 59 % vil ha *muotoilu* i Finland). Også det færøyske *sniðskap* hevdar seg brukbart med 32 % mot 62 for *design*. Resultata er altså ikkje heilt samanliknbare landa imellom, og det var eit problem vi, som før nemnt, ikkje klarte å unngå trass i ein god del strev.

Men kva om alle i verda hadde engelsk som morsmål? Dette er eit stort fleirtal i alle landa heilt imot tanken på. Men også her finn vi interessante mønster, som ikkje heilt ut stadfestar det vi ventar. Det viser seg at finnane er mest imot dette – med 84 % imot og 11 for. Det er interessant når ein tenkjer på tendensen i Finland til å orientere seg meir mot Europa og

Spm. 7) Ansatte i radio og fjernsyn følger ikke alltid de samme normene for språkbruk. Hva synes du om at de bruker sitt vanlige dagligspråk i stedet for standardspråk (dvs. bokmål eller nynorsk) i sendingene?

	Positiv	Negativ
Noreg	81	10
Finland	70	17
Sverige	60	16
Færøyane	60	29
Danmark	56	26
Svensk-Finland	45	31
Island	39	41

engelsk og dermed bort frå Norden og svensk. Nr. 2 er Færøyane, språkmedvetne som dei er: 89 % er imot, 13 for. Deretter følgjer fleirtalet av land nokså tett innpå kvarandre: Svensk-Finland, Island, Noreg og Danmark har alle mellom 70 og 75 % motstandarar og mellom 17 og

Spm. 8) I en del norske bedrifter er engelsk blitt arbeidsspråket. Hva er din holdning til dette, er du positiv eller negativ?

	Positiv	Negativ
Danmark	51	30
Noreg	39	38
Finland	35	41
Sverige	28	47
Svensk-Finland	25	56
Færøyane	25	60
Island	11	77

Spm. 9) Hva mener du er det viktigste i samfunnet vårt av de to følgende idealene: Solidaritet eller individuell frihet?

	Solidaritet	Individuell friedom
Noreg	62	24
Island	54	23
Sverige	54	30
Svensk-Finland	49	35
Danmark	46	42
Finland	42	48
Færøyane	23	56

22 % tilhengarar av denne tanken. Her skil Sverige seg ut med berre 62 % motstandarar og heile 29 % tilhengarar av denne tanken – kvar tredje svenske meiner at engelsk som einaste morsmål er ein god idé. Betyr det at svenskane er så mykje tryggare på sitt språk at dei i større grad enn dei andre oppfattar spørsmålet berre som tankeleik?

Spørsmål 8 om engelsk som arbeidsspråk i nordiske bedrifter fører denne problemstillinga ned på jorda, kan vi seie. Her er mønsteret kanskje ganske typisk: Danskane er mest positive (51 % for, 30 imot), og så kjem Noreg på andre plass, og det ville ein kanskje ikkje utan vidare vente: Her er det dautt løp, med eit ørlite fleirtal for på 39 mot 38 %. Resten er ikkje overraskande: Alle dei andre landa har fleirtal mot dette, knappast i Finsk-Finland (41 % imot, 35 for), og så aukande avstand: Sverige har 48 % mot og 21 for, Svensk-Finland 56 % mot og 25 for, Færøyane 60 % mot og 25 for, og Island markerer seg med 77 % mot og 11 for.

Heilt til slutt refererer eg spørsmål 7 om språkbruk i etermedia. Her ville ein helst vente at Noreg skilde seg ut med ”ja” til dialektar (skjønt ikkje få skriveføre nordmenn er svært aggressive motstandarar). I dei andre landa ventar vi helst å møte eit kompakt fleirtal for standardspråket. Det første slår til: I Noreg er 81 % positive til dialektbruk, berre 10 % negative – eit viktig korrektiv i den norske debatten der omsynet til lyttarane ofte blir drege fram til fordel for normalisering. Men så viser det seg at dei positive er i fleirtal også i dei andre landa – alle unnateke Island, der 40 % er imot daglegspråk i etermedia, 39 % for, altså dautt løp. Rekkjefølgja elles er at Finsk-Finland kjem nest etter Noreg i toleranse: Der er 70 % positive og 17 % negative. På tredjeplass kjem Sverige – også ei stor overrasking, sidan talemålsstandardisering etter konvensjonell kunnskap er driven særleg langt der. Men 60 % er positive til daglegspråk, 16 % negative. På Færøyane er også 60 % positive, men 26 % er negative. I Danmark er tala 56 % for og 26 % mot – også der eit langt meir positivt resultat enn venta. Dei mest normative etter islendingane er faktisk finlandssvenskane, blant dei er berre 45 % positive til uformelt talemål, mens 31 % er negative.

Desse resultatata skrik etter nærare analyse. Kan spørsmålsstillinga trass i alt ha ført til skeive resultat, m.a. at folk ikkje har svart på det vi prøvde å få dei til å svare på? For alle spørsmåla gjeld det at ein kan finne nye interessante mønster når ein går inn i bakgrunns-materialet og studerer dei ulike koplingane mellom svar på spørsmåla og ulike variablar. Men det får vi komme tilbake til seinare i prosjektperioden.

Referanse

Sandøy, Helge. Moderne importord i Norden. Ei gransking av bruk, normer og språkholdningar, I: *Språk i Norden 2002*, s. 73-100.